

SPIS TREŚCI

Słowo od wydawcy	7
Arystoteles	11
Wykaz skrótów	23

KATEGORIE

tłum. *Kazimierz Leśniak*

Wstęp	26
Kategorie	32
1. Homonimy, synonimy, paronimy	32
2. Wyrażenia proste i złożone	32
3. Predykaty predykatów są również orzekalne o podmiocie	33
4. O kategoriach ogólnie	34
5. Kategoria substancji	34
6. Kategoria ilości	40
7. Kategoria stosunku (TO npóc, -ci)	43
8. Kategoria jakości (noiów)	48
9. Działanie, doznawanie i pozostałe kategorie (Ttoiew, ndcr^EW, TCOU, TIOTŚ, ś/sw, KeTcOai)	54
10. Cztery klasy przeciwieństw	54
11. O przeciwieństwach (ciąg dalszy)	59
12. O pięciu znaczeniach wyrazu „wcześniejszy”	59
13. O trzech znaczeniach wyrazu „równoczesny”	60
14. Sześć rodzajów ruchu	61
15. Różne znaczenia słowa „mieć”	62

HERMENEUTYKA tłum.

Kazimierz Leśniak

Wstęp	66
Hermeneutyka	69
1. Stosunek języka do myśli	69
2. Definicja nazwy. Nazwy proste i złożone	70
3. Definicja słowa. Słowa nieokreślone. Odmiany słów	70
4. Definicja zdania	71

5. Zdania proste i złożone	71
6. Zdania przeciwne i zdania sprzeczne	72
7. Twierdzenia ogólne o ogóle i twierdzenia nieogólne o ogóle oraz stosunki między nimi	72
8. Definicja zdania pojedynczego	74
9. O zdaniach dotyczących przeszłości, teraźniejszości i przyszłości	75
10. Różne układy zdań twierdzących i przeczących	
11. Zdania pozornie proste. Wielość i złożoność predykatów	80
12. Zdania możliwe, niemożliwe, przypadkowe i konieczne	82
13. Relacje między zdaniami modalnymi	84
14. Zagadnienie przeciwieństwa zdań	86

ANALITYKI PIERWSZE

tłum. *Kazimierz Leśniak*

Wstęp	90
Analityki pierwsze	127

Księga pierwsza

1. Przedmiot i zakres <i>Analitik</i> . Definicja podstawowych terminów	127
2. Konwersja zdań	129
3. Konwersja zdań modalnych	130
4. Asertoryczne sylogizmy figury pierwszej	132
5. Asertoryczne sylogizmy figury drugiej	135
6. Asertoryczne sylogizmy figury trzeciej	139
7. Wspólne cechy trzech figur	142
8. Sylogizmy z dwiema przesłankami apodyktycznymi	144
9. Sylogizmy figury pierwszej z jedną przesłanką apodyktyczną i jedną asertoryczną	145
10. Sylogizmy figury drugiej z jedną przesłanką apodyktyczną i jedną asertoryczną	146
11. Sylogizmy figury trzeciej z jedną przesłanką apodyktyczną i jedną asertoryczną	147
12. Porównanie sylogizmu asertorycznego z apodyktycznym	150
13. Znaczenie terminu „przypadkowy”	150
14. Sylogizmy figury pierwszej z dwiema przesłankami problematycznymi	153
15. Sylogizmy figury pierwszej z jedną przesłanką problematyczną i jedną asertoryczną	155
16. Sylogizmy figury pierwszej z jedną przesłanką problematyczną i jedną apodyktyczną	160
17. Sylogizmy figury drugiej z dwiema przesłankami problematycznymi	163
18. Sylogizmy figury drugiej z jedną przesłanką problematyczną i jedną asertoryczną	165
19. Sylogizmy figury drugiej z jedną przesłanką problematyczną i jedną apodyktyczną	166
20. Sylogizmy figury trzeciej z dwiema przesłankami problematycznymi	168
21. Sylogizmy figury trzeciej z jedną przesłanką problematyczną i jedną asertoryczną	170
22. Sylogizmy figury trzeciej z jedną przesłanką problematyczną i jedną apodyktyczną	171
23. Każdy sylogizm należy do jednej z trzech figur i jest sprowadzalny do ogólnego trybu figury pierwszej	172
24. Przesłanki pod względem jakościowym i ilościowym	174
25. Ilość terminów przesłanek i wniosków	175
26. Rodzaje zdań dowodzonych i obalanych w każdej figurze	178
27. Reguły dla sylogizmów kategoriycznych	179
28. Reguły sylogizmów kategoriycznych w zastosowaniu do różnych zagadnień	181
29. Reguły dla <i>reductio ad impossibile</i> , sylogizmy hipotetyczne i modalne	184
30. Reguły właściwe różnym naukom i sztukom	186
31. Podział	187
32. Reguły wyboru przesłanek, terminu średniego i figur	189
33. Błąd wynikający z podstawienia tego, co jest prawdą pod pewnym względem, za prawdę w ogóle	190
34. Błąd powstający wskutek pomieszania terminów abstrakcyjnych i konkretnych	191
35. Terminy, które nie mogą być wyrażone w jednym słowie	191

36. <i>Nominativus</i> i inne przypadki	192
37. Różne rodzaje przysługiwania	194
38. Sylogizmy z określonymi przesłankami	194
39. Podstawianie wyrażeń równoznacznych	195
40. O tym, że nie należy ignorować ważności rodzajnika określonego	195
41. Interpretacja pewnych wyrażeń	195
42. Analiza sylogizmów złożonych	196
43. Analiza definicji	197
44. Hipotetyczne i apagogiczne sylogizmy nie są sprowadzalne do figur	197
45. Redukcja sylogizmów	198
46. „Nie jest A” i Jest nie A”	200

Księga druga

1. Sylogizmy dające więcej niż jeden wniosek	203
2. Prawdziwe wnioski z fałszywych przesłanek w figurze pierwszej	204
3. Prawdziwe wnioski z fałszywych przesłanek w figurze drugiej	208
4. Prawdziwe wnioski z fałszywych przesłanek w figurze trzeciej	211
5. Dowód błędnego koła w zastosowaniu do figury pierwszej	214
6. Dowód błędnego koła w zastosowaniu do figury drugiej	215
7. Dowód błędnego koła w zastosowaniu do figury trzeciej	216
8. Konwersja sylogizmów pierwszej figury	218
9. Konwersja sylogizmów drugiej figury	220
10. Konwersja sylogizmów trzeciej figury	221
11. <i>Reductio ad impossibile</i> w figurze pierwszej	223
12. <i>Reductio ad impossibile</i> w figurze drugiej	225
13. <i>Reductio ad impossibile</i> w figurze trzeciej	226
14. Porównanie dowodu <i>per impossibile</i> z dowodem deiktycznym	227
15. Wnioskowanie z dwóch przesłanek przeciwnych	232
16. Sofizmat <i>petitio principii</i>	234
17. Błąd fałszywej przyczyny	236
18. Błąd fałszywej przyczyny (ciąg dalszy)	238
19. Wybiegi stosowane przy odpieraniu argumentów przeciwnych	238
20. Wybiegi stosowane przy odpieraniu argumentów przeciwnych (ciąg dalszy)	238
21. Jak nieznamość wniosku może współistnieć ze znajomością przesłanek	239
22. Reguły odwracania i porównywania przedmiotów pożądaných i niepożądanych . . .	242
23. Indukcja	244
24. Dowód z przykładu	245
25. <i>Apagoge</i> , czyli redukcja	246
26. Sprzeciw (gyoraau;)	247
27. Wnioskowanie ze znaków	249

ANALITYKI WTÓRE

tłum. Kazimierz Leśniak

Analityki wtóre	255
-----------------------	-----

Księga pierwsza

1. Badacz musi posiadać wiedzę uprzednio zdobytą. Natura tej wiedzy	255
2. Natura wiedzy naukowej i jej przesłanek	256
3. Dwa błędne poglądy na wiedzę naukową	259
4. Rodzaje atrybutów: „prawdziwy w każdym wypadku”, „istotny”, „powszechny”, „przy padkowy”	261
5. Przyczyny uznawania wniosku za zdanie powszechnie prawdziwe, gdy takim nie jest i jak uniknąć tego błędu	264

6. Przesłanki dowodu muszą ustalać wnioski konieczne	265
7. Dowód nie może być przenoszony z jednego rodzaju na inny	267
8. Tylko związki wieczne mogą być przedmiotem dowodu	268
9. Przesłanki dowodu muszą być właściwe każdej nauce. Wyjątki	268
10. Różne rodzaje zasad	269
11. Funkcja najogólniejszych aksjomatów w dowodzie	271
12. Przesłanki w formie pytającej. Błędy formalne. Poszerzenie nauki	272
13. Wiedza o faktach i wiedza o przyczynach	275
14. Figura pierwsza wzorem naukowego rozumowania	277
15. O zdaniach bezpośrednio przeczących	277
16. Niewiedza jako błędny wniosek z przesłanek bezpośrednich	278
17. Niewiedza jako błędny wniosek z przesłanek pośrednich	280
18. Zmysły i indukcja. Wrażenia zmysłowe podstawą wiedzy	281
19. Od czego zależy możliwość wiedzy naukowej	282
20. Przy stałych terminach skrajnych nie istnieje nieskończony ciąg przesłanek	283
21. Jeżeli w dowodzie twierdzącym nie może być nieskończonego ciągu przesłanek, to nie może też być i w dowodzie przeczącym	284
22. Przy stałych terminach skrajnych dowód twierdzący nie może się składać z nieskończonego ciągu przesłanek	286
23. Dalsze wyjaśnienia	289
24. Wyższość dowodu ogólnego nad szczegółowym	291
25. Wyższość dowodu twierdzącego nad przeczącym	294
26. Wyższość dowodu bezpośredniego nad dowodem przez <i>reductio ad impossibile</i>	295
27. Wyższość wiedzy bardziej abstrakcyjnej nad wiedzą mniej abstrakcyjną	296
28. Co stanowi jakość wiedzy	296
29. Jedno twierdzenie może mieć kilka dowodów	296
30. Nie ma wiedzy o związkach przypadkowych	297
31. Nie ma też wiedzy naukowej o wrażeniach zmysłowych	297
32. Różne nauki muszą posiadać różne zasady	298
33. Wiedza i mniemanie	300
34. Wiedza i bystrość umysłu	301

Księga druga

1. Cztery możliwe formy badania	302
2. Redukcja czterech pytań do pytania o termin średni	303
3. Różnica między definicją a dowodem	304
4. Istota rzeczy nie może być przedmiotem dowodu	306
5. Podział nie jest definicją	307
6. Definicja nie jest dowodem	308
7. Definicja nie dotyczy istnienia i nie dowodzi niczego. Istoty nie poznaje się ani przez definicję, ani przez dowód	310
8. Istota rzeczy, która ma przyczynę różną od siebie, nie może być udowodniona, lecz może być poznana za pomocą dowodu	311
9. Jakie istoty mogą, a jakie nie mogą być poznane przez dowód	313
10. Typy definicji	313
11. Cztery typy przyczyn jako terminy średnie	314
12. Wnioskowanie o zdarzeniach przeszłych i przyszłych	315
13. Posługiwanie się podziałem przy tworzeniu definicji	318
14. Posługiwanie się podziałem przy rozwiązywaniu różnych problemów	321
15. Jeden termin średni często wyjaśnia wiele własności	322
16. Czy obecność skutku implikuje obecność przyczyny? Gdy przyczyna i skutek są współmierne, wielość przyczyn jest niemożliwa	322
17. Czy różne przyczyny mogą wywoływać różne skutki?	324
18. Który z wielu terminów średnich można uznać za przyczynę?	325
19. Jak dochodzimy do poznania pierwszych zasad	325

TOPIKI

tłum. *Kazimierz Leśniak*

Wstęp	330
Topiki.....	343

Księga pierwsza

1. Przedmiot i program traktatu. Podział sylogizmów.....	343
2. O korzyściach z tego traktatu	344
3. Określenie celu	345
4. Podstawowe składniki metody.....	345
5. Podział predykabiliów.....	346
6. Stosunki między predykabiliami	348
7. Różne znaczenia wyrazu „identyczny”	348
8. Uzasadnienie podziału predykabiliów	349
9. Kategorie i ich stosunek do predykabiliów	350
10. Przesłanki dialektyczne	350
11. Problemy dialektyczne	352
12. Dedukcja i indukcja	353
13. O sposobach otrzymywania sylogizmów	353
14. Pierwszy środek: dobór przesłanek	354
15. Drugi środek: rozróżnianie znaczeń wyrazów	355
16. Trzeci środek: wykrywanie różnic	359
17. Czwarty środek: dostrzeganie podobieństw	359
18. Pożytek z trzech ostatnich środków	360

Księga druga

1. Uwagi wstępne. Problemy ogólne i szczegółowe. Błędy występujące w problemach	361
2. Reguły „miejsc”	362
3. „Miejsca” dotyczące posługiwania się wieloznacznością	364
4. Inne „miejsc”	366
5. Inne „miejsc”. Reguły dotyczące odwracania argumentów.....	367
6. Inne „miejsc”	368
7. Reguły wyprowadzone z przeciwieństw.....	369
8. Reguły wyprowadzone z różnych form opozycji	371
9. Dalsze „miejsc”. Reguły wyprowadzone z terminów współrzędnych i odmian gramatycznych. Powstawanie i giniecie. Czynniki wytwórcze i destrukcyjne.....	372
10. „Miejsc” oparte na znajomości stopnia równego i nierównego	373
11. Reguły dodawania przedmiotów. Wypowiedzi względne i bezwzględne	375

Księga trzecia

1. Reguły preferencji	376
2. Reguły preferencji (ciąg dalszy).....	
3. Reguły preferencji (ciąg dalszy).....	
4. Zastosowanie powyższych reguł	
5. Uogólnienie reguł preferencji	383
6. Reguły przypadku szczególnego	384

Księga czwarta

1. „Miejsc” rodzaju	387
2. Inne „miejsc”	389
3. Inne „miejsc”	392

4. Inne „miejsca”	394
5. Inne „miejsca” dotyczące stosunku gatunku do rodzaju	
6. Inne „miejsca” (ciąg dalszy)	

Księga piąta

1. Różne rodzaje własności	403
2. Reguły-„miejsca” dotyczące stosownego podawania własności	405
3. Reguły-„miejsca” dotyczące stosownego podawania własności (ciąg dalszy)	408
4. Różne reguły-„miejsca” oraz uwaga o pewnych trudnościach z powodu wieloznaczności wyrazów „ten sam” i „różny”	410
5. Różne reguły oraz uwaga o trudnościach powstających w przypadku niedokładnego podania, jak wymieniona własność przysługuje. Specjalna reguła w zastosowaniu do całości złożonej z podobnych części	414
6. Reguły-„miejsca” wyprowadzone z różnych twierdzeń przeciwnych (SK TO>V OIVTIKSI-ufV(ov)	417
7. Reguły-„miejsca” wyprowadzone z odmiany (gramatycznych) przypadków (SK Ttov jmóaevv)	419
8. Reguły-„miejsca” wyprowadzone z różnicy stopnia	421
9. Dwie reguły	423

Księga szósta

1. Problemy definicji	424
2. Jak uniknąć niejasności	425
3. Jak uniknąć rozwlekłości	427
4. Reguły definiowania	429
5. Reguły dotyczące rodzaju	431
6. Reguły-„miejsca” dotyczące różnicy	432
7. Różne reguły łącznie z regułą definicji terminów dopuszczającą odmiany stopni .	437
8. Reguły dotyczące definicji terminów relatywnych	438
9. Reguły dotyczące definicji stanu, terminu relatywnego, przeciwieństw i braku . . .	439
10. Reguły wyprowadzone z podobnych form gramatycznych i ze stosunku definicji do „idei” wyrazu definiowanego. Reguły definiowania terminów wieloznacznych (homonimów)	441
11. Reguły definiowania wyrazów złożonych	442
12. Reguły-„miejsca” dotyczące abstraktów i konkretów oraz terminów relatywnych .	443
13. O różnych formach definicji	444
14. Reguły dotyczące definicji całości złożonych. Definicje niejasne	447

Księga siódma

1. Różne reguły	448
2. Związek powyższych reguł z problemem definicji	450
3. Reguły dotyczące ustalania definicji	450
4. O praktycznej użyteczności różnych rodzajów „miejsc”	452
5. O trudnościach w obronie i odpieraniu różnych predykabliów	453

Księga ósma

1. Porządkowanie i stawianie pytań. Przesłanki konieczne i inne	455
2. Dalsze uwagi o indukcji i <i>reductio per impossibile</i>	458
3. O tematach trudnych i łatwych do zwalczania	461
4. Zadanie i rola pytającego i odpowiadającego	462
5. Metoda dyskusji w zależności od celu. Reguły dla odpowiadających	462
6. Odpowiedzi na twierdzenia wiarogodne i niewiarogodne oraz na twierdzenia związane i niezwiązane z dyskusją	464

7. Reguły dla odpowiadającego na niejasne i wieloznaczne wypowiedzi przeciwnika	464
8. Trudności podnoszone bez odpowiedniego uzasadnienia	465
9. Formy niewiarogodności zdań	465
10. Postępowanie wobec fałszywych rozumowań. O sposobach przeszkadzania we wnioskowaniu	466
11. Wadliwość dowodu z różnych względów. Krytyka argumentacji. Sofizmat, filozofemat, epichejremat i aporemata	467
12. O jasnych i fałszywych dowodach	469
13. <i>Petitio principii</i> i <i>petitio contrariorum</i> oraz różnica między nimi	470
14. Jak się stać sprawnym i biegłym dialektykiem. Różne praktyczne reguły	471

O DOWODACH SOFISTYCZNYCH

tłum. Kazimierz Leśniak

O dowodach sofistycznych	476
1. Cel i treść pisma. Różnica między prawdziwymi a sofistycznymi dowodami	476
2. Cztery rodzaje argumentów	477
3. Cele dyskusji sofistycznej	477
4. Dwojakiego rodzaju kontrargumenty sofistów: <i>fallacia dictionis</i> i <i>fallacia extra dictionem</i>	478
5. Opis siedmiu <i>fallaciae extra dictionem</i>	480
6. Wszystkie powyższe argumenty jako formy <i>ignoratio elenchi</i>	483
7. Brak właściwych odróżnień przyczyną powstawania wymienionych sofizmatów	485
8. O istocie dowodów sofistycznych	486
9. O różnorodności sofistycznych dowodów w stosunku do treści	488
10. Dowodzenie „podług słowa” i „podług myśli”	488
11. Różne rodzaje sofistycznych dowodów	490
12. Zmuszanie przeciwników do fałszywych i paradoksalnych twierdzeń	493
13. Powtórzenie i tautologie	494
14. O solecyzmach	495
15. Jak uporządkować argumenty w sposób najbardziej skuteczny?	496
16. O pożytku ze znajomości dowodów sofistycznych	498
17. O zwykłym i pozornym rozwiązywaniu dowodów sofistycznych	499
18. O właściwym rozwiązywaniu błędów sofistycznych	502
19. O odpięciu dowodów opartych na homonimii i amfibolii	503
20. Odpięcie dowodów opartych na łączeniu i rozdzielaniu słów	503
21. Rozwiązywanie dowodów opierających się na niewłaściwym akcencie (prozodii)	504
22. Rozwiązywanie dowodów opierających się na <i>figura dictionis</i>	505
23. Generalna reguła dotycząca rozwiązywania argumentów zależnych od sposobu wyśłowienia	507
24. Rozwiązywanie <i>fallaciae extra dictionem</i> przede wszystkim zależnych od przypadku (κατὰ τὸ αἰετὸν καὶ τὸ ἀκατὰ τὸν λόγον)	508
25. Używanie słów w znaczeniu określonym i bezwarunkowym	510
26. <i>Ignoratio elenchi</i>	511
27. <i>Petitio principii</i>	512
28. Następstwo	512
29. <i>Non causa pro causa</i>	512
30. Rozwiązywanie rozumowań, które z wielu pytań tworzą jedno (<i>plurium interrogatio-num</i>)	512
31. Rozwiązywanie rozumowań opierających się na tautologii	513
32. Unikanie solecyzmów	514
33. O łatwym i trudnym rozwiązywaniu sofizmatów	515
34. Rzut oka na naukę o dowodach sofistycznych i całych <i>Topik</i>	516
Bibliografia	519